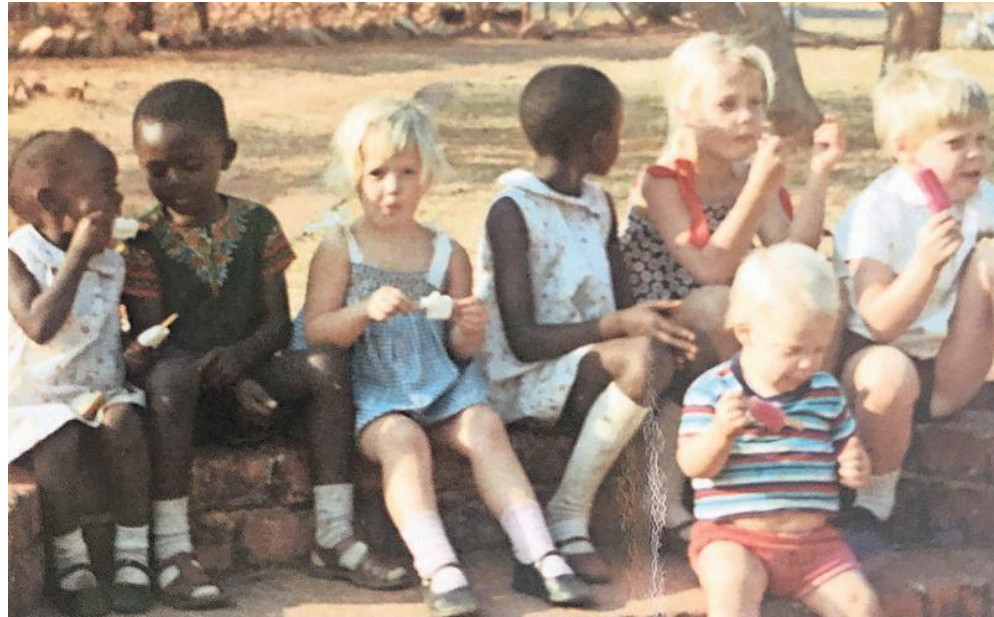

Betteke de Gaay-Fortman tijdens besprekingen in Congo.

„Tot op dat moment was ik me niet bewust van ons verschil in huidskleur.”

Betteke de Gaay-Fortman en Deepak Raj Sapkota, met wie ze nauw samenwerkt.

Betteke de Gaay-Fortman tijdens haar werkzaamheden in Congo.

EIGEN FOTO'S

BOEK Ontwikkelingswerker Betteke de Gaay Fortman

‘We schieten te snel in de hulpreflex’

„Nederland lijdt aan een goed-doen-verslaving”, aldus Betteke de Gaay Fortman, naar aanleiding van haar onlangs uitgekomen boek *Mensen ontwikkelen zichzelf*. De Muiderbergse woonde als kind in Zambia en werkt met haar stichting Tunafasi al jaren in ontwikkelingslanden.

Welmoed de Lang
w.de.lang@mediahuis.nl

Muiderberg ■ „Het is heel belangrijk om goed te luisteren naar wat er gevraagd wordt, in plaats van gelijk in de hulpreflex te schieten. Dan sluit wat je doet ook veel beter aan wat er echt in een gebied nodig is.”

De Gaay Fortman staat op het punt om naar Congo af te reizen. Op dit moment zijn er veel interne conflicten en wordt er geadviseerd niet heen te reizen. „En ja er is sprake van geweld, verkrachtingen en er zijn gewapende groepen. Dus

het is best spannend om daar heen te gaan. De vraag om steun voor kwetsbare kinderen is vanuit Congo zelf gekomen. Dat is voor mij heel belangrijk. Ze zijn mij op het spoor gekomen, vanwege het werk dat ik onder meer in Nepal heb gedaan. Maar ik vind het geweldig om dit soort projecten te doen. Ik geloof daar erg in.”

Allerkwetsbaarsten

In haar boek beschrijft De Gaay Fortman onder meer haar werkzaamheden in Nepal, waarbij ze met de stichting Karuna de kwaliteit van leven van de allerkwetsbaarsten verbeteren. „Mensen die bijvoorbeeld niet kunnen horen, zien of een been of arm missen. Er heerst in landen als Nepal veel bijgeloof en dat wordt als een straf uit een vorig leven gezien, waardoor ze in veel gevallen worden weggestopt. Ze zien soms nauwelijks daglicht. Door deze mensen weer in de samenleving mee te laten doen, bijvoorbeeld door iets simpels als een prothese of gehoorapparaat, zie je iets veranderen in het hele een dorp. Als een kind dat niet kan lopen, ineens weer naar school kan, of een doof kind de beste van de klas wordt, geeft dat ook hoop voor anderen. Ze realiseren zich, we kunnen andere dingen ook aanpakken. Je ziet dat allerlei andere dingen in het dorp ook ineens veel beter gaan.”

De Gaay Fortman zoekt vanuit Nederland onder meer investeerders en pleegt overleg met de be-

„Ik geloof dat niemand racistisch geboren wordt. Dat wordt ons later aangeleerd

volking daar. Ze gaat ook ter plaatse kijken, maar veel moet ook van de lokale bevolking komen. „Het is nooit zo dat partijen alleen maar geld ontvangen. Er moet vanaf het eerste moment ook van hun kant iets tegenover staan. Bijvoorbeeld dat de salarissen van maatschappelijk werkers door de lokale gemeente worden betaald. Wederkerigheid is ontzettend belangrijk en ook essentieel om je waardigheid te behouden.”

Daarbij is het volgens De Gaay Fortman belangrijk dat je een exit-strategie inbouwt. De sleutel daarbij is, zo staat te lezen in het boek, 'hoe maak je de hulp van buiten overbodig?' „Het is natuurlijk prima om anderen te helpen, maar het moet geen invulling zijn

„Het is heel belangrijk om goed te luisteren naar wat er echt speelt, in plaats van meteen in de hulpreflex te schieten.”

FOTO'S STUDIO KASTERMANS/DANIELLE VAN COEVORDEN

van je eigen leegte of een vorm van je eigen identiteit. Zo van, kijk mij eens goed doen. Met veel ontwikkelingswerk wordt hulp-afhankelijkheid of hulpverslaving gecreëerd en dat staat echte ontwikkeling in de weg. Die ander wordt namelijk gezien als zielig, terwijl ze vaak juist heel krachtig zijn. Neem Congo. Je moet je voorstellen dat jij in zo'n situatie moet overleven. Heel veel mensen zouden dat misschien niet eens kunnen. Van mezelf zou ik dat ook niet eens zeker weten.”

Huidskleur

Haar denktrant heeft ongetwijfeld te maken met de vier jaar die ze vanaf 1967 in Zambia verblijft. Als dochter van Bas de Gaay Fortman

woont ze vanaf haar vierde in Lusaka, waar haar vader op de universiteit lesgeeft. Ze vertelt in het boek hoe ze wonend in een vrijstaand huis met grote tuin en veel bomen en zand, volop met lokale vriendjes en vriendinnetjes speelde. Als ze met een Zambiaans vriendinnetje aanbelt bij de buurvrouw, wordt het vriendinnetje echter weggestuurd. „Tot op dat moment was ik me niet bewust van ons verschil in huidskleur. Er was geen wij en zij”, vertelt ze in het boek. „Ik geloof daarom ook dat niemand racistisch geboren wordt. Dat wordt ons later aangeleerd.”

Klein duwtje is genoeg

In 1971 wordt haar vader gevraagd om lijsttrekker van de PPR (later

opgegaan in Groen Links) te worden en verhuist het gezin terug naar Nederland, waar hij Tweede Kamerlid wordt. Het buitenland blijft na een studie Spaans in Utrecht ook bij dochter Betteke trekken. Ze verhuist begin jaren negentig met haar gezin naar Muiderberg en van daaruit werkt ze vanaf 2007 voor de Karuna Foundation. En altijd vanuit het principe, om welke hulp wordt gevraagd? „Er wordt al heel lang gesproken over het uitrollen van Covid-vaccinaties in Afrika. Maar de realiteit heeft deze discussie wellicht ingehaald, want als ik de mensen daar spreek, is corona nauwelijks meer een issue. Van- daag de dag zijn droogte of juist overstromingen veel urgenter. De

vraag is steeds, waar is het ontwikkelingsgeld nou het meest van waarde? Hoe kan je zoveel mogelijk bereiken in een zo kort mogelijke tijd? Je hoeft mensen vaak maar een klein steuntje in de rug te geven en dan kunnen ze heel veel zelf. En sterker, zij kunnen daar soms oplossingen verzinnen die heel effectief en simpel zijn, waar wij hier ook weer iets aan hebben. Alleen moet je dan wel van de kracht uitgaan in plaats van hun zieligheid.”

Mindset

De Gaay Fortman pleit in haar boek voor een andere *mindset*. „We moeten vertrouwen hebben in de aanpak van de mensen ter plaatse, in plaats van dat wij bepalen wat er

i

Vallen en opstaan

In het boek *Mensen ontwikkelen zichzelf* vertelt de Muiderbergse Betteke de Gaay Fortman over de ontwikkelingsprojecten die ze de afgelopen jaren met de stichting Tunafasi in Nepal, Bangladesh en Congo opzette en over haar jeugd in Zambia. Ze beschrijft onder meer hoe zij met vallen en opstaan tot inzicht kwam dat blijvende veranderingen in levens van arme mensen alleen plaats kunnen vinden als de mensen waar het om gaat zelf het voortouw nemen. De Gaay Fortman is lid van de Raad van Toezicht van de Plastic Soup Foundation en afkickkliniek Spoor6. Uitgeverij Business Contact (Atlas Contact). Prijs: 22,99 euro.

„Ik weet dat mijn boek gelezen wordt in de sector.”